

คำนำ

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ชนิดหนึ่งที่นักประวัติศาสตร์มักนำมาใช้อ้างอิงอยู่เสมอคือ จารึก ประวัติศาสตร์ของบางรัฐในสมัยโบราณ เช่น อธิปไตยโบราณที่มีที่มาส่วนใหญ่จากหลักฐานที่เป็นจารึก สำหรับของไทยหลักฐานที่เป็นจารึกมีอยู่มาก เราเรียกลักษณะนามของจารึกว่า หลัก จารึกที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของไทยมีอยู่หลายหลัก บ้างก็จารึกด้วยอักษรไทยภาษาไทย บ้างก็จารึกด้วยอักษรขอมโบราณ ภาษาขอม หรืออักษรขอม ภาษาไทย อักษรอินเดียภาคใต้ ภาษามอญโบราณ เป็นต้น จารึกเหล่านี้ได้มีการอ่าน และจัดพิมพ์เผยแพร่บ้างแล้ว ที่ยังรอให้นักอ่านจารึกอ่านก็มีอีกมาก

นักประวัติศาสตร์ไทยบางท่านให้ความเชื่อถือต่อจารึกมาก และจัดไว้เป็นหลักฐานอันดับที่หนึ่ง บางท่านก็เชื่อถือเกินเลยไปจนกระทั่งถึงขนาดว่า ถ้าผลการศึกษาประวัติศาสตร์ของนักประวัติศาสตร์ท่านใด ที่ศึกษาประวัติศาสตร์ไทย โดยเฉพาะในสมัยโบราณ และไม่ว่าจะศึกษาในคำใด ถ้าไม่มีการอ้างถึงจารึก ก็แทบจะไม่ได้รับการเหลียวแล

เชื่อถือ หรือไม่ก็กล่าวอย่างง่าย ๆ ว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ (โดยไม่พิจารณาว่าเป็นคำใด) ถ้าหลักฐานที่ยกขึ้นมาอ้างอิงนั้นขัดกับหลักฐานที่เป็นจารึกแล้ว ก็ตัดสินได้เลยว่าเชื่อถือไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ความคิดดังกล่าวเป็นการประเมินค่าข้อมูล โดยมีได้พิจารณาประเมินค่าที่มาของข้อมูล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นการตัดสินเอกสารโดยมิได้พิจารณาถึง คุณค่า ความน่าเชื่อถือของข้อมูล^๑ ทั้งนี้เพราะตามแนวความคิดในการพิจารณาหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น เอกสารสองเล่มที่กล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งขัดแย้งกัน เอกสารเล่มใดเล่มหนึ่งอาจถูกต้อง หรือไม่ถูกต้องทั้งคู่ก็ได้ หรือเอกสารบางเล่มอาจให้ข้อมูลที่เป็นที่เชื่อถือได้ในบางด้าน แต่ขณะเดียวกันในด้านอื่นๆ อาจไม่มีความน่าเชื่อถือเลยก็ได้ ฯลฯ^๒ อย่างไรก็ตามก็ยังมีนักประวัติศาสตร์และผู้สนใจศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์อีกจำนวนไม่น้อยที่ยึดถือความคิดดังกล่าว

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้ เพื่อที่จะให้ทราบถึงลักษณะหรือธรรมชาติของจารึกของไทย เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ศึกษาค้นคว้าประวัติ-

๑ David J. Fox. *The Research Process in Education* (New York : Holt Rinehart and Winston Inc., 1969), p. 42.

๒ Carter V. Good, and Douglas E. Scates. *Methods of Research* (New York : Appleton-Century-Crofts, Inc., 1964), pp. 188-209.

ศาสตร์ ที่จำเป็นต้องใช้จารึกมาเป็นข้อมูลในการศึกษาของตน ได้ใช้เป็นข้อพิจารณาประเมินค่าความน่าเชื่อถือ ในการอ้างอิงหลักฐานประเภทนี้

ความหมายของคำว่า จารึก

คำว่า จารึก แปลว่าเขียนรอยลึกเป็นตัวอักษรบนแผ่นศิลาหรือโลหะ^๓ ในสมัยโบราณปรากฏว่าชนชาติที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนสุวรรณภูมิมักจะบันทึกเหตุการณ์สำคัญๆ โดยการจารึกตัวอักษรเป็นเรื่องราวลงบนวัสดุต่างๆ ที่มีความคงทนถาวร วัสดุที่นำมาใช้ในการจารึกกันมากก็คือ แผ่นหิน จึงเรียกกันว่า ศิลาจารึก ส่วนวัสดุอื่นๆ ได้แก่ แผ่นอิฐ แผ่นเงิน แผ่นทอง แผ่นดีบุก และแผ่นลาน ตลอดจนจารึกไว้ตามผนังของโบราณสถานและที่ปูชนียวัตถุ เช่นที่ฐานพระพุทธรูป เป็นต้น ส่วนเรื่องราวที่จารึก โดยมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับกษัตริย์ และศาสนา

จารึกที่ใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษา

จารึกที่นำมาศึกษาในที่นี้ ได้แก่จารึกภาษาไทยทั้งที่เป็นศิลาจารึก และจารึกบนแผ่นโลหะจำนวน ๑๒๓ หลัก เป็นจารึกเหตุการณ์ของอาณาจักรลานนาสมัยกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ๒๙ หลัก เป็นจารึกที่พบใน

ดินแดนที่เป็น หรือเคยเป็นอาณาจักรสุโขทัย ๘๒ หลัก และจารึกเรื่องราวเกี่ยวกับอาณาจักรอยุธยาสมัยแรก ๑๒ หลัก จารึกเหตุการณ์ของอาณาจักรทั้งสามนี้ เป็นเหตุการณ์ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๑

การใช้จารึกเหตุการณ์ในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นตัวอย่งในการศึกษาเนื่องจากเหตุผล ๒ ประการ ประการแรกเกี่ยวกับความสะดวกในการศึกษา เรื่องจารึกภาษาไทยเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของไทยนี้ ผู้เขียนได้เคยค้นคว้าไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๖ จารึกที่ได้อ่านกันครั้งนี้ซึ่งนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในที่นี้เป็นจารึกภาษาไทยส่วนใหญ่ของบรรดาจารึกภาษาไทยที่นักอ่านจารึกได้อ่านไว้และมีการจัดพิมพ์เผยแพร่ แม้ว่าจะระยะเวลาที่ผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้จะได้ล่วงเลยมาเป็นเวลากว่า ๒ ปี แล้วยก็ตาม แต่ปรากฏว่านอกจากคำอ่านจารึกภาษาไทยที่จัดพิมพ์เผยแพร่แล้วในหนังสือประชุมศิลาจารึกทั้ง ๕ ภาคก็มิได้มีคำอ่านจารึกเพิ่มจำนวนไปกว่าที่ผู้เขียนได้ค้นคว้าแล้วมากหลั้กันก็ คงมีเพียงคำอ่านจารึกที่ลงพิมพ์ในนิตยสารศิลปากร ซึ่งก็เผยแพร่ปีละ ๔ ฉบับโดยที่พิมพ์คำอ่านจารึกฉบับละ ๑ หลักเท่านั้น ฉะนั้นจำนวนจารึก

๓ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๓, หน้า ๒๘๕.

ที่นำมาศึกษาในที่นี้ย่อมเพียงพอที่จะเป็น
ตัวแทนสำหรับแสดงลักษณะของจารึกได้ดี
พอสมควร ประการที่สองการเลือกกลุ่มจารึก
เป็นตัวอย่างโดยกำหนดระยะเวลาเช่นนี้ เนื่อง
จากในช่วงเวลานั้น ดินแดนที่เป็นประเทศ
ไทยยังประกอบด้วยอาณาจักรหลายอาณาจักร
แต่อาณาจักรที่สำคัญ ๓ อาณาจักร ซึ่งเจริญ
รุ่งเรืองในระยะเวลาใกล้เคียงกัน คือ อาณา
จักรลานนา สุโขทัย และอยุธยาอันมีการ
บันทึกเหตุการณ์ที่สำคัญในลักษณะของการ
จารึกอยู่มาก ดังนั้นการที่เลือกช่วงเวลาดังนี้
จะสามารถเปรียบเทียบลักษณะที่เหมือนกัน
และแตกต่างกันของบรรดาจารึกที่เป็นภาษา
ไทยได้

จารึกที่พบในอาณาจักรลานนา

จารึกของอาณาจักรลานนาทั้ง ๒๙ หลัก
เป็นศิลาจารึกที่มีลักษณะ และคุณค่าในการ
ศึกษาทางประวัติศาสตร์ดังนี้

๑. จารึกส่วนใหญ่จำนวน ๒๖ หลัก
เป็นจารึกเพื่อประกาศการบำเพ็ญกุศลของ
บุคคลต่างๆ โดยมากจะจารึกนามบุคคลที่มา
ร่วมในการทำบุญ นามบุคคลที่ได้รับการ
อุทิศส่วนกุศล ตลอดจนระบุงุศลที่จ่ายต่างๆ
ที่บุคคลอุทิศถวายวัดในการทำบุญครั้งนั้น ๆ
จารึกประเภทนี้จะให้ความรู้ในด้านขนบธรรมเนียม

นิยมประเพณี และแนวความคิดในเรื่องการ
บำเพ็ญกุศลของคนสมัยนั้น ที่สำคัญคือ ในการ
จารึกนามบุคคลที่บำเพ็ญกุศล โดยมากมักจะ
ปรากฏนามบุคคลในประวัติศาสตร์ และบอก
ศักราชกำกับไว้ด้วย และเนื่องจากจารึก
ประเภทนี้มักจะจารึกในระยะเวลาใกล้เคียงกับ
เวลาที่เกิดเหตุการณ์ จึงอาจนำนามบุคคล
เหตุการณ์ และศักราชตามที่ปรากฏในจารึกมา
ตรวจสอบกับเอกสารประเภทอื่นในเรื่องราว
เดียวกันได้

เอกสารที่กล่าวถึง จารึกหลักที่ ๖๓,

๖๕-๗๔, ๘๗, ๙๙-๑๐๑, ๑๐๓-๑๐๕, และ
๑๐๗ และคำอ่านศิลาจารึก ๗ หลัก ในนิตยสาร
ศิลปากรปีที่ ๑๓ ฉบับเดือนพฤศจิกายน
๒๕๑๒, ฉบับเดือนมกราคม และเดือนมีนาคม
๒๕๑๓, ปีที่ ๑๔ ฉบับเดือนกันยายน และ
เดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๓, ฉบับเดือนมกราคม
และเดือนมีนาคม ๒๕๑๔

๒. มีจารึกที่พบในอาณาจักรลานนา ๒
หลัก ที่มีลักษณะคล้ายกับข้อ ๑ คือ จารึก
นามบุคคล และเหตุการณ์เกี่ยวกับการบำเพ็ญ
กุศล แต่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลมากขึ้น
ตลอดจนบรรยายเหตุการณ์ และสภาพการณ์
โดยละเอียดกว่าประเภทแรก ดังนั้นจารึกประ
เภทนี้นอกจากจะให้ประโยชน์เช่นเดียวกันกับ

จารึกในข้อ ๑ แล้ว ยังเพิ่มความรู้ในเรื่อง ประวัติของบุคคลได้บ้าง และโดยเหตุที่มีการ บรรยายโดยละเอียด หรือค่อนข้างละเอียดถึง สภาพการณ์ครั้งนั้น จึงเป็นเอกสารที่สะท้อน ให้เห็นสภาพการดำเนินชีวิตของประชาชนใน สังคมด้านหนึ่งได้

เอกสารที่กล่าวถึง จารึกหลักที่ ๖๒ และ ๗๖

๓. มีจารึกเพียงหลักเดียวของอาณาจักร ลานนาที่มีได้กล่าวถึงการทำบุญกุศล แต่หาก ว่าเป็นจารึกเรื่องการสวดเพื่อเป็นไมตรีกัน ระหว่างเจ้าเมืองน่านกับเจ้าเมืองสุโขทัย จารึก หลักนี้ จะให้ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของ อาณาจักรต่างๆ และเมื่อศึกษาประกอบกับ เอกสารประเภทอื่น ๆ แล้วก็สามารถให้ความรู้ ในเรื่องสาเหตุแห่งความสัมพันธ์ครั้งนั้น ได้ ซึ่งนับว่าให้ประโยชน์แก่การศึกษาประวัติศาสตร์อย่างมาก

เอกสารที่กล่าวถึง จารึกหลักที่ ๖๔
จารึกที่พบในอาณาจักรที่เป็นหรือเคยเป็น อาณาจักรสุโขทัย มีทั้งที่เป็นจารึกบนหลัก ศิลา บนแผ่นโลหะ และรูปปฏิมากรรม จำนวน ๘๒ หลัก มีลักษณะและคุณประโยชน์ ในการศึกษาประวัติศาสตร์ดังนี้

๑. ภาพสลักเรื่องชาดกที่วัดศรีชุม เป็น จารึกที่จะกล่าวถึงต่างหากจากจารึกอื่น ๆ เนื่อง

จากเป็นคำจารึกสั้นๆ ประกอบภาพสลักเรื่อง ชาดก จึงให้ประโยชน์ในด้านการศึกษาประวัติ ศาสตร์ในวงจำกัด เพราะเนื้อหาของข้อความ เป็นคำจารึกชื่อชาดก และคำอธิบายประกอบ ภาพสลักให้ทราบว่า ภาพสลักแต่ละภาพเป็น พระชาติใดที่พระโพธิสัตว์ถือกำเนิดมาเท่านั้น

เอกสารที่กล่าวถึง ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ ๕

๒. โดยไม่นับจารึกภาพสลักเรื่องชาดก วัดศรีชุมจำนวน ๕๑ หลัก จารึกของสุโขทัย จะมีลักษณะแตกต่างเป็นพิเศษ ไปจากจารึก ของลานนาและอยุธยา เพราะส่วนใหญ่จะเป็น การจารึกเพื่อให้ข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่เป็นประวัติศาสตร์ของอาณาจักรสุโขทัย เช่น ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติของบุคคล ซึ่งมีการบรรยายให้เห็นบุคลิกภาพประกอบกับการ เล่าเหตุการณ์สำคัญ ตลอดจนบรรยายสภาพ ความเป็นไปของบ้านเมืองและสภาพความเป็น อยู่ของพลเมือง แม้ว่าบางหลักจะกล่าวถึงการ บำเพ็ญกุศลของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่ก็ มิได้เว้นที่จะบรรยายเรื่องราวของบุคคล และ เหตุการณ์โดยพิสดารประกอบไว้ด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากการบันทึกเหตุการณ์ของสุโขทัยนิยม บันทึกโดยการจารึก ดังนั้น การศึกษาประวัติศาสตร์สุโขทัยจึงได้ข้อมูลจากศิลาจารึกทั้งสิ้น ความแม่นยำในเรื่องเหตุการณ์ และศักราช

บอกระยะเวลาจึงมีมาก เพราะจารึกเป็น เอกสารที่บันทึกขึ้นใกล้เคียงหรือจารึกในระยะ เวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น นอกจากนี้ ความ ผิดพลาดเนื่องจากการคัดลอกย่อมไม่อาจเกิด ขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม จารึกก็มีข้อจำกัดใน ตัวเองคือ ในการบันทึกข้อความย่อมบันทึก ได้อย่างจำกัด และการชำรุดของตัวจารึก เนื่องจากได้จารึกไว้เป็นเวลานานมาก ทำให้ ไม่อาจศึกษาเรื่องราวในประวัติศาสตร์สุโขทัย ได้โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารของสุโขทัยหรือ อื่นๆ หนึ่งจากศิลาจารึกแต่เพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นจะต้องศึกษาประกอบกับเอกสารของ อาณาจักรอื่นๆ นอกจากนี้ ยังได้พบด้วยว่า ข้อความบางตอนในศิลาจารึกที่กล่าวถึงบุคคล จะมีลักษณะเป็นการยกย่องพระเกียรติ และเนื่อง จากเป็นเอกสารที่บันทึกขึ้นในเวลาใกล้เคียง กับเหตุการณ์มาก ทั้งมีลักษณะเสมือนว่าเป็น เอกสารของทางราชการ ดังนั้นจารึกจึงเป็น เอกสารที่อยู่ภายใต้ภาวะครอบงำของบุคคลผู้มี อำนาจได้ง่าย จึงปรากฏว่าจารึกของสุโขทัย นั้นมีจุดอ่อนอยู่เพียงประการเดียว ในการ ศึกษาประวัติศาสตร์ของสุโขทัยคือ ความ ลำเอียงของข้อมูล

เอกสารที่กล่าวถึง จารึกหลักที่ ๑-๑๓,
 ๓๘, ๔๐, ๔๐ พิเศษ, ๔๕, ๔๖, ๔๙, ๑๐๒
 และ ๑๐๖

๓. มีจารึกของสุโขทัยเพียง ๘ หลัก ที่มี ลักษณะเช่นเดียวกับจารึกส่วนใหญ่ของลานนา ในข้อ ๑. กล่าวคือ เป็นจารึกที่ให้ความรู้ ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และแนว ความคิดในการบำเพ็ญกุศลของคนในสมัยนั้น รวมทั้งใช้ตรวจสอบในเรื่องชื่อบุคคล เหตุ การณ์ และเวลาเท่านั้น

เอกสารที่กล่าวถึง จารึกหลักที่ ๑๔, ๑๕,
 ๓๗, ๕๒, ๙๐, ๙๔, ๙๕, ๑๓๐ และจารึก
 ลานทองในพระบรมราชูปถัมภ์เมืองพิจิตรเก่า เรื่อง
 พระราชทานสมณศักดิ์ ในหนังสือประชุม
 จดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค ๑ หน้า ๒๖

จารึกที่พบในอาณาจักรอยุธยา มีทั้งหมด ๑๒
 หลัก ส่วนใหญ่เป็นจารึกบนแผ่นโลหะฝังอยู่
 ในเจดีย์ต่าง ๆ มีจารึกเพียงหลักเดียวที่เป็น
 จารึกบนรอยพระพุทธรูป และอีกหลักหนึ่ง
 เป็นศิลาจารึก จารึกที่พบในอาณาจักรอยุธยา
 มีลักษณะและคุณประโยชน์ในการศึกษาทาง
 ประวัติศาสตร์ดังนี้

๑. จารึกของอยุธยาส่วนใหญ่จำนวน ๑๑ หลัก มีข้อความเป็นการประกาศการบำเพ็ญ กุศลของบุคคลต่างๆ ซึ่งโดยมากจะมีรายชื่อ บุคคลที่มาร่วมในการทำบุญ รายชื่อผู้ที่ได้รับ การอุทิศในส่วนกุศล ตลอดจนวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่บุคคลอุทิศในการทำบุญครั้งนั้น บางหลัก ก็เป็นประกาศสนธิสัญญา แต่งตั้งสมณศักดิ์และ

บรรดาศักดิ์ ส่วนจารึกที่รอยพระพุทธรูปบาท
ก็มีข้อความกล่าวถึงฐาน ๓ อาคาร ๑๒ ซึ่ง
เป็นเรื่องทางพุทธศาสนาเท่านั้น ด้วยเหตุนี้
จารึกของอาณาจักรอยุธยาส่วนใหญ่จะให้ความ
ความรู้ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และ
แนวความคิดในเรื่องประเพณีทางศาสนาของ
คนในสมัยนั้นประการเดียว แต่เนื่องจากใน
จารึกมักจะมีนามของบุคคลสำคัญในทาง
ประวัติศาสตร์ บอกเหตุการณ์และศักราช
และโดยมากจารึกขึ้นในเวลาใกล้เคียงกับที่
เหตุการณ์เกิดขึ้น จึงอาจนำชื่อบุคคล เหตุ
การณ์ และศักราชมาตรวจสอบกับเอกสาร
ประเภทอื่นๆ ในเรื่องราวเดียวกันได้

เอกสารที่กล่าวถึง จารึกหลักที่ ๔๑,
๔๒, ๔๓, ๔๔, ๔๘, ๕๐ ๕๑, ๕๘, และ
ลานจารึก ๔ หลัก ในหนังสือประชุมจดหมาย
เหตุสมัยอยุธยา ภาค ๑ หน้า ๒๘, ๓๐, ๓๒
และ ๗๙

๒. ศิลาจารึกวัดจุฬามณี เป็นศิลาจารึก
ที่สมเด็จพระนารายณ์ทรงมีพระราชโองการให้
จารึกขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๓ เพื่อบันทึกเรื่อง
การสร้างพระพุทธรูปจำลองที่วัดจุฬามณี
แต่ความตอนต้นของศิลาจารึกหลักนี้ กล่าว
ย้อนไปถึงเหตุการณ์ในรัชสมัยสมเด็จพระบรม
ไตรโลกนาถ ที่ได้ทรงสร้างวัดจุฬามณี และ
เมื่อครั้งที่ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรง

ผนวชที่วัดนี้ ดังนั้น ลักษณะความที่จารึก
ซึ่งเป็นการจารึกในเวลาห่างไกลกับเวลาที่เกิด
เหตุการณ์มาก จึงมีลักษณะเช่นเดียวกับ
พงศาวดารที่เรียบเรียงขึ้นในแผ่นดินสมเด็จพระ
พระนารายณ์ คือเป็นการรวบรวมเหตุการณ์
ในรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถจาก
เอกสารโบราณที่เก็บไว้ในหอหลวง แล้วนำ
มาเรียบเรียงและจารึกขึ้นไว้ โดยที่ศิลาจารึก
หลักนี้กล่าวถึงเหตุการณ์ในรัชสมัยสมเด็จพระ
บรมไตรโลกนาถเพียง ๒ เรื่อง ความในศิลา
จารึกตอนนั้นจึงมีคุณค่าเพียง ๒ ประการคือ
ให้ความรู้ในเรื่องการบำเพ็ญพระราชกุศลของ
สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และใช้เป็นหลัก
ฐานสำหรับตรวจสอบเอกสารอื่นๆ ที่กล่าวถึง
เหตุการณ์ตอนนั้นเท่านั้น

เอกสารที่กล่าวถึง ศิลาจารึกวัดจุฬามณี
จากเรื่อง “ทรงพระกรุณาให้สร้างพระพุท
ธูปจำลอง” ในหนังสือประชุมจดหมายเหตุ
สมัยอยุธยา ภาค ๑ หน้า ๗๒-๗๓ (เฉพาะ
เหตุการณ์ใน จ.ศ. ๘๒๖ และ จ.ศ. ๘๒๗)

สรุป

จากการศึกษาถึงลักษณะของจารึกภาษาไทย
ของไทยของไทยจำนวน ๑๒๓ หลักแสดงให้เห็นว่า
ส่วนใหญ่ของจารึกไม่ว่าจะเป็นของอาณาจักร
ใด จะมีลักษณะที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงกิจกรรม

ของผู้จารึกในเรื่องการทำบุญเป็นส่วนมาก มีที่แปลกก็เพียงจารึกของอาณาจักรสุโขทัยเท่านั้น ที่เป็นจารึกเล่าเรื่องราวอื่นๆ และให้ความรู้ในเรื่องประวัติของผู้จารึกได้ดีพอสมควร รวมทั้งเรื่องราวทางด้านการศึกษาติดต่อสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักร กล่าวโดยทั่วไป เอกสารทางประวัติศาสตร์ของไทยที่เป็นจารึก มีทั้งข้อดีและข้อจำกัดบางประการที่ผู้ศึกษาวิจัยควรทราบ เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินค่าเอกสารประเภทนี้ ก่อนที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการสรุปวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ในทางประวัติศาสตร์ คือ

ข้อ ๑ ประการแรก เนื่องจากจารึกมักจะกระทำขึ้นโดยกษัตริย์หรือบุคคลสำคัญๆ ของบ้านเมือง ดังนั้นเหตุการณ์สำคัญๆ ที่เกิดขึ้นกับกษัตริย์และบ้านเมือง จึงมักจะได้รับการจารึกไว้ ทำให้ชนรุ่นหลังได้มีโอกาสรับรู้ถึงเหตุการณ์เหล่านั้นได้ ทั้งเรื่องราวที่บันทึกไว้ในจารึก ก็ปรากฏว่ามีความถูกต้อง และในบางเรื่องยังเป็นที่น่าเชื่อถือได้ยิ่งกว่าที่กล่าวไว้ในเอกสารประเภทอื่น โดยเฉพาะจารึกเรื่องราวที่เกี่ยวกับชนชาติไทย ก็ได้พบหลักฐานตามที่จารึกกล่าวอ้างถึงเป็นส่วนมาก ประการที่สอง ในบรรดาจารึกที่พบในประเทศไทย ปรากฏว่ามีจารึกหลายหลักที่มีการจารึกขึ้นพร้อมกับการสร้างวัด และถาวรวัตถุต่างๆ

เป็นต้นว่า วิหาร รูปภาพ พระพุทธรูป และรอยพระพุทธรบาท เพื่อเล่าเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่ได้สร้างขึ้น จึงเป็นหลักฐานที่ทำให้คนรุ่นหลังได้ทราบถึงประวัติการก่อสร้างของสิ่งเหล่านั้น ได้อย่างถูกต้องกว่าที่จะศึกษาจากเอกสารประเภทอื่น ซึ่งบางครั้งเรื่องเช่นนี้ก็ไม่อาจหาได้จากเอกสารอื่นๆ อีกด้วย ประการที่สาม เป็นที่ยอมรับในหมู่นักประวัติศาสตร์ว่า จารึกมีความถูกต้องแม่นยำในเรื่อง วัน เดือน ปี ที่เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ขึ้นยิ่งกว่าที่มีกล่าวในเอกสารประเภทอื่น เพราะได้พบว่าการบันทึกเหตุการณ์ โดยการจารึกจะกระทำขึ้นในช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น หรือในเวลาใกล้เคียงกันเป็นส่วนมาก ดังนั้น จึงเป็นหลักฐานที่จะช่วยแก้ไขความผิดพลาดในเรื่องเวลาตามที่กล่าวอ้างในเอกสารประเภทอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี ประการสุดท้าย การแก้ไขข้อความในจารึก เช่นเดียวกับการแก้ไขข้อความในสมุดเอกสารนั้นมิอาจกระทำได้ เพราะจารึกมิใช่สิ่งที่จะแก้ไขได้โดยง่ายเหมือนกับการแก้ไขในสมุด แม้ว่าการต่อเติมความในภายหลังนั้นอาจมีบ้าง แต่ก็มีน้อยมากจนอาจนับหลักได้หากมีการต่อเติมความในตอนใด ผู้อ่านก็อาจเห็นความแตกต่างของข้อความที่ต่อเติมได้โดยง่าย

ข้อจำกัด แม้ว่าเอกสารประเภทจารึกจะ

ประกอบด้วยข้อดีนานาประการ แต่ข้อจำกัดของหลักฐานประเภทนี้^๔ที่จะมีผลต่อการแปลความผิดพลาดก็มีอยู่มาก ประการแรก จารึกบางหลักอาจทำให้ผู้ศึกษาไม่อาจเข้าใจเรื่องราวในจารึกได้กระจ่างพอ หรือมีฉะฉานก็เกิดความเข้าใจผิดได้ง่าย ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเกี่ยวกับวิธีการจารึก เพราะโดยมากการจารึกนั้นเป็นการบันทึกอักษรลงบนวัตถุแข็งประเภทหินและโลหะ ซึ่งการจารึกอักษรย่อมไม่ใช่สิ่งที่จะกระทำได้ง่าย ดังนั้นในการจารึกเล่าเหตุการณ์ จึงจารึกไว้เฉพาะข้อความสำคัญสั้น ๆ มักไม่ให้รายละเอียดหรืออธิบายความ นามบุคคล คำ หรือข้อความที่เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วในเวลานั้นก็จะไม่ขยายรายละเอียด ประการที่สอง เป็นข้อจำกัดที่เกี่ยวกับสภาพของจารึก จารึกหลาย ๆ หลักที่ค้นพบมักชำรุดหรือลบเลือนโดยธรรมชาติบ้าง แดกหักหรือกะเทาะเนื่องจากการกระทำของมนุษย์ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์บ้าง เป็นเหตุให้จารึกหลายหลักเป็นจารึกที่ไม่สมบูรณ์ ความไม่ประติดประต่อกัน ไม่สามารถอ่านข้อความในจารึกที่ชำรุดอย่างถูกต้องได้ ข้อจำกัดประการที่สาม เกี่ยวกับเนื้อหาของเหตุ-

การณ์ที่จารึกไว้ เนื่องจากจารึกมักกระทำขึ้นโดยกษัตริย์ หรือบุคคลสำคัญของบ้านเมือง เรื่องราวที่จารึกย่อมเป็นเรื่องของกษัตริย์ และประเทศชาติ ซึ่งโดยมากจะจารึกขึ้นในรัชสมัยของกษัตริย์พระองค์นั้น ๆ จารึกจึงเปรียบเสมือนเอกสารของทางราชการที่ให้ข้อมูล แต่ในด้านดีด้านเดียว และเนื่องจากเป็นการบันทึกในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกับเวลาที่เกิดเหตุการณ์ ก็ย่อมเป็นการบันทึกในท่ามกลางภาวะครอบงำอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอ ดังนั้นจึงต้องระวังในเรื่องความลำเอียงของข้อมูล ไม่ควรรวบรวมข้อมูลจากเอกสารประเภทนี้แต่เพียงประเภทเดียว แต่จำเป็นจะต้องศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวเดียวกันจากเอกสารประเภทอื่นประกอบ^๕ ประการสุดท้ายเกี่ยวกับการตีความ นอกจากใจความสั้น ๆ สำนวนภาษา ตลอดจนอักษรวิธีในจารึกจะเป็นอุปสรรคต่อการอ่าน และความเข้าใจในเรื่องราวที่จารึกแล้ว ผู้ศึกษายังต้องระมัดระวังในอันที่จะไม่อ่านจารึก ซึ่งเป็นเอกสารของคนในอดีตด้วยแนวความคิดของปัจจุบัน^๕ อีกด้วย เพื่อจะได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงในประวัติศาสตร์มากที่สุด

๔ Carter V. Good, and Douglas E. Scates. *Methods of Research* (New York : Appleton-Century-Crofts, Inc., 1964), p. 199, citing Thomas Woody "Of History and Its Method," *Journal of Experimental Education*. 15 : 175-201; March, 1947.

๕ Loc cit.

บรรณานุกรม

- เก็ม มีเต็ม และ ประสาน บุญประกอบ “คำอ่านศัลยาจารย์อักษรไทยฝักขาม ภาษาไทย จ.ศ. ๘๕๘,” *ศิลปากร*, ๑๔ (มกราคม, ๒๕๑๔), ๑๑๕-๙.
- _____ “คำอ่านศัลยาจารย์อักษรไทยฝักขามและภาษาไทย จ.ศ. ๘๕๘,” *ศิลปากร*, ๑๔ (พฤศจิกายน, ๒๕๑๓), ๙๕-๑๐๐.
- _____ “คำอ่านศัลยาจารย์อักษรไทยและภาษาไทย จ.ศ. ๘๕๘,” *ศิลปากร*, ๑๔ (มีนาคม, ๒๕๑๔), ๘๒-๗.
- ประสาร บุญประกอบ และ ประเสริฐ ฦ นกร “คำอ่านศัลยาจารย์อักษรไทยฝักขาม ภาษาไทย,” *ศิลปากร*, ๑๓ (มีนาคม, ๒๕๑๓), ๙๓-๑๐๐.
- _____ “คำอ่านศัลยาจารย์อักษรไทยฝักขาม ภาษาไทย,” *ศิลปากร*, ๑๔ (กันยายน, ๒๕๑๓), ๘๙-๙๓.
- _____ “คำอ่านศัลยาจารย์อักษรไทยภาษาไทย และอักษรขอม ภาษาบาลีสหัชโชทัย,” *ศิลปากร*, ๑๓ (มกราคม, ๒๕๑๓), ๑๐๗-๑๑๓.
- _____ “คำอ่านศัลยาจารย์อักษร และภาษาไทยที่ใช้ในลานนาไทย,” *ศิลปากร*, ๑๓ (พฤศจิกายน, ๒๕๑๒), ๗๗-๙.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๙๓ พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. พระนคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๑๕.
- ศิลปากร, กรม. *ประชุมศัลยาจารย์ภาคที่ ๑ จารึกกรุงสุโขทัย*. (พิมพ์ครั้งที่ ๔) พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๕. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระราชประสิทธิ์คุณ ๘ เมษายน ๒๕๑๕).
- สำนักนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและโบราณคดี
- _____ *ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยาภาค ๑*. พระนคร, ๒๕๑๐.
- _____ *ประชุมศัลยาจารย์ภาคที่ ๓*. พระนคร, ๒๕๐๘.
- _____ *ประชุมศัลยาจารย์ภาคที่ ๔*. พระนคร, ๒๕๑๓.
- _____ *ประชุมศัลยาจารย์ภาคที่ ๕*. พระนคร, ๒๕๑๔.
- Fox, David J. *The Research Process in Education*. New York : Holt Rinehart and Winston, Inc., 1969.
- Good, Carter V., and Scates, Douglas E. *Methods of Research*. New York : Appleton-Century-Crofts, Inc., 1964. Chapter IV, pp. 170-209, “The Historical Method”.